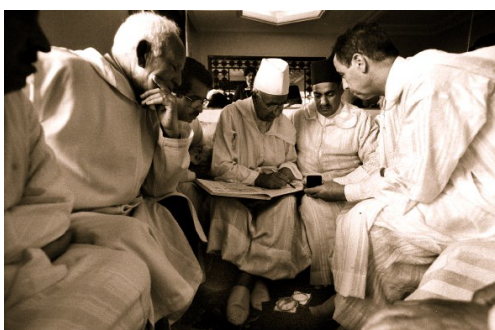

keuzes & kansen! het Marokkaans personen- en familierecht El Moudawana

Begin 2004 is in Marokko een belangrijke wetwijziging doorgevoerd met betrekking tot het personen- en familierecht, de El Moudawana genaamd. Deze wetwijziging betekent een verbetering voor de positie van vrouwen en hun gezinnen, voornamelijk waar het gaat om huwelijk, echtscheiding en voogdij over de kinderen.

Door de dubbele nationaliteit blijft de Marokkaanse wetgeving ook van toepassing op Marokkanen die in Nederland wonen. Sommige Nederlandse rechterlijke uitspraken worden niet automatisch door Marokko erkend. Dit heeft consequenties voor de hier in Nederland wonende Marokkaanse gezinnen. Daarnaast constateren wij dat drie jaar na de wetwijziging nog steeds een groot deel van de Marokkaanse gemeenschap niet goed op de hoogte is van de recente veranderingen in de Moudawana en wat deze nu voor hen precies betekenen.

Hiervoor is COS Rijnmond en Midden Holland, centrum voor internationale samenwerking, en Dona Daria, centrum voor vrouwen en emancipatie een driejarige project gestart met als hoofddoel informatie en bewustwording.

Wij willen werken aan:

- het bieden van informatie en voorlichting
- het op gang brengen van gesprekken binnen de Marokkaanse gemeenschap over de mogelijkheden van de Moudawana
- het ontwikkelen van een juridisch netwerk waar Marokkaanse vrouwen, mannen en jongeren terecht kunnen voor hulp en advies over huwelijk, echtscheiding en voogdijzaken

Wat kunt u van ons verwachten?

- Wij organiseren voorlichtingsbijeenkomsten voor Marokkaanse vrouwen, mannen en jongeren onder leiding van speciaal opgeleide voorlicht(st)ers
- Wij organiseren expertmeetings voor de rechterlijke macht, advocatuur en hulp- en dienstverlenende instanties, met gastsprekers uit Marokko
- Wij verwijzen door naar een juridisch netwerk in Nederland en Marokko voor hulp en advies.

Wilt u zelf een voorlichtingsbijeenkomst of expertmeeting organiseren of bijwonen dan kunt u contact opnemen met:

Fadma Bouchataoui tel: 010 275 59 55 ; email: f.bouchataoui@cosrmh.nl

Saadia Daouairi tel: 010 465 92 96 ; email: s.daouairi@donadaria.nl

Voor vragen die met dit thema te maken hebben kunt u ook terecht bij bovenstaande contactpersonen.

Moudawana: keuzes & kansen is een project van

COS Rijnmond & Midden Holland
Centrum voor internationale samenwerking
Postbus 686
3000 AR Rotterdam
tel: 010-275 59 55
Contactpersonen: Fadma Bouchataoui
Email: f.bouchataoui@cosrmh.nl
www.cosrijnmond.nl

Dona Daria
Centrum voor vrouwen en emancipatie
Gerard Scholtenstraat 129
3035 SJ Rotterdam
Tel: 010- 265 96 92
Contactpersonen: Saadia Daouairi
Email: s.daouairi@donadaria.nl
www.donadaria.nl

in samenwerking met
UAF (L'Union de l'Action Feminine) te Rabat
en
AMLVF (Association Marocaine de Lutte contre la Violence à l'égard des Femmes) te Casablanca
Stichting Noumidia, voor gezin en ontwikkeling te Nador
Centre d'Ecoute et d'Orientation juridique et de soutien psychologique pour femmes victims de violence

Het project wordt gefinancierd door:

O N D E R
N O S S I M
L T U U R
N E L E M
S C H A P

Belangrijke veranderingen in El Moudawana sinds 2004

- De plicht tot gehoorzaamheid van de vrouw aan de man is vervallen. Het gezin is voortaan een gezamenlijke verantwoordelijkheid van man én vrouw
- De huwelijksleeftijd voor meisjes is opgetrokken van 15 naar 18 jaar
- De aanwezigheid van de voogd van het meisje bij het afsluiten van het huwelijk is geen plicht meer, maar een recht
- Er wordt nadruk gelegd op het vastleggen van huwelijkse voorwaarden
- Polygamie is nog steeds toegestaan, maar onderworpen aan strenge voorwaarden
- De procedures voor huwelijk en echtscheiding voor Marokkanen die gevestigd zijn in het buitenland zijn vereenvoudigd
- Het begrip 'geweld tegen vrouwen' wordt in juridische zin verruimd, psychisch geweld valt nu ook onder geweld tegen vrouwen
- De vrouw kan nu ook zelf echtscheiding aanvragen. Bijvoorbeeld als de man een tweede vrouw trouwt; als de man zich niet houdt aan de huwelijkse voorwaarden; als er sprake is van duurzame ontwrichting van het huwelijk
- Echtscheiding met onderlinge toestemming van partners is ingevoerd in de Marokkaanse familiewet
- Echtscheiding vindt voortaan plaats onder toezicht van de familierechter
- Als de vrouw na een echtscheiding gaat hertrouwen verliest zij niet automatisch de zorg over haar kinderen

Marokkaanse jongeren en partnerkeuze

Binnen de Marokkaanse gemeenschap neemt het huwelijk nog steeds een centrale plaats in. Wat veel mensen zich niet of onvoldoende realiseren is dat het huwelijk een grote verantwoordelijkheid in een mensenleven is. Met de aanpassing van de Marokkaanse familiewet in 2004 heeft Marokko een belangrijke stap voorwaarts gezet op weg naar de gelijkwaardigheid van man en vrouw.

Voor jongeren die serieus nadenken over een huwelijk is het van belang zich goed bewust te zijn van de betekenis van het huwelijk. Ze moeten elkaar goed leren kennen qua karakter, ideeën, raakvlakken, individuele persoonlijkheden en ervaringen in het leven. Daarnaast moeten ze zich een idee vormen over een gezamenlijke toekomst. Voordat het huwelijk gaat plaatsvinden is goed nadenken en gezamenlijk afspraken maken van groot belang. Het is aan te raden deze afspraken vast te leggen in een document voor huwelijkse voorwaarden dat toegevoegd wordt aan de huwelijksakte. Afspraken die men vast kan leggen kunnen gaan over goederen die vóór en tijdens het huwelijk opgebouwd worden, het volgen van een opleiding, buitenshuis werken, de vestigingsplaats van het gezin, financiële ondersteuning van de ouders.

Marokkaanse ouders en hun huwbare zoons en dochters

Voor ouders is het belangrijk op de hoogte te zijn van de veranderingen in de Moudawana. Dan kunnen ze hun huwbare zoons en dochters goed voorbereiden op en bijstaan bij het aangaan van een huwelijk. Ouders hebben altijd het goede voor met hun kinderen, zeker als het om een huwelijk gaat. Het is daarom altijd verstandig dat ouders met hun kinderen goed praten over partnerkeuze, het belang van het huwelijk en natuurlijk de verantwoordelijkheid die het huwelijk met zich meebrengt. Daarnaast is het ook aan te raden dat ouders hun zoons en dochters de ruimte geven een huwelijkspartner eerst beter te leren kennen voor ze het huwelijk aangaan.

Uit ervaring zien we dat vele huwelijken helaas niet altijd naar wens verlopen. Het echtscheidingspercentage onder jongeren is hoog. Daarom is het goed dat er afspraken worden gemaakt tussen beide partijen en dat deze afspraken ook worden vastgelegd. Hiervoor is in het Marokkaans familierecht de mogelijkheid opgenomen om naast het huwelijkscontract ook een overeenkomst samen te stellen met huwelijkse voorwaarden. Belangrijk is dat jongeren de waarde van deze overeenkomst erkennen. Vaak helpt het als ouders zelf aangeven dat een overeenkomst wenselijk is. Dit kan misverstanden voorkomen bij de andere partij.

Het Marokkaanse huwelijk

Sinds februari 2004 is het Marokkaanse huwelijk een gezamenlijke verantwoordelijkheid van man en vrouw. Vrouwen en mannen zorgen voor elkaar, de opvoeding van de kinderen en voor het beheer en het onderhoud van de woning. Ook de geboortepanning is een gezamenlijke verantwoordelijkheid geworden.

Belangrijke voorwaarden voor het Marokkaanse huwelijk zijn:

- Minimumleeftijd 18 jaar.
- Beide partners zijn 'geestelijk bekwaam'.
- Sinds 2004 kan de vrouw haar huwelijk zelfstandig voltrekken. In het verleden sloot een mannelijke voogd (Wali), meestal de vader of een broer, de huwelijksvereenkomst voor de vrouw af.
- Een verklaring van de man en vrouw dat zij niet eerder zijn getrouwd. Als dit wel het geval is wordt nagegaan wat hiervan de wettelijke status is.
- Bij een Marokkaans huwelijk is de aanwezigheid van twee moslimgetuigen verplicht.
- Ook de bruidsschat is een voorwaarde om een huwelijk aan te kunnen gaan.

Huwbare leeftijd

Met de invoering van de Marokkaanse familiewet (2004) is de huwbare leeftijd van de vrouw naar 18 jaar opgetrokken. Voorheen was dit 15 jaar voor de vrouw en 18 jaar voor jongens. Alleen in uitzonderlijke gevallen, zoals bij zwangerschap, kan de Marokkaanse rechter toestemming verlenen om jonger te trouwen.

De bruidsschat

In Marokko is de bruidsschat een voorwaarde om een huwelijk af te mogen sluiten.

De bruidsschat kent geen minimum of maximum en kan zowel in geld als in goederen (bijvoorbeeld inboedel of gebouw) geschonken worden. Een deel van de bruidsschat moet bij de huwelijksluiting gegeven worden. Bij een echtscheiding moet het eventuele restant betaald worden. De enige eis van het Marokkaans recht (2004) op dit gebied is dat de huwelijksakte niet uitdrukkelijk vermeldt dat de echtgenoten er afstand van hebben gedaan. Dat houdt in dat de aandacht van de bruidsschat bij huwelijksluiting in Nederland achterwege mag blijven.

Huwelijksdossier

het Marokkaans recht eist een aantal documenten en verklaringen om te kunnen trouwen:

- een verzoek tot toestemming voor het opmaken van de huwelijksakte van beide partners;
- afschriften van de geboorteakten;

- medische verklaringen van bekwaamheid;
- toestemming van de rechter: als men jonger is dan 18 jaar, bij polygamie of als een van de partners verstandelijk gehandicapt is.

Het aanleggen van dit huwelijksdossier gebeurt door de familierechtbank. Voor 2004 werden deze documenten door de twee Adoul's verzameld. Als aan deze formaliteit is voldaan verleent de rechter toestemming aan de twee Adoul's (notariële getuigen) om de huwelijksakte op te maken.

Polygamie

Polygamie is volgens het Marokkaanse familierecht voor mannen nog steeds toegestaan. De wetwijzigingen (2004) maken het de man wel moeilijker om meer dan één vrouw te hebben. Om te kunnen trouwen met een tweede vrouw moet de Marokkaanse familierechtbank toestemming geven.

Belangrijke eisen voor een polygaam huwelijk:

- De eerste vrouw is verplicht om hiervan op de hoogte te zijn.
- De tweede vrouw moet op de hoogte gesteld worden van het bestaan van het eerste huwelijk.
- De rechter geeft geen toestemming als in de huwelijksakte is vastgelegd dat de eerste vrouw een tweede huwelijk niet accepteert.

De verplichte aanwezigheid van de eerste vrouw bij de behandeling van het verzoek door de rechtbank en de voorwaarde dat de nieuwe vrouw geïnformeerd moet worden over het bestaan van een eerder huwelijk zijn twee belangrijke wijzigingen in de Moudawana.

Volgens de Nederlandse wetgeving is polygamie verboden. Een tweede huwelijk wordt niet erkend en kan ook niet in Nederland worden afgesloten. Zolang de man getrouwd is met zijn eerste vrouw, krijgt de tweede vrouw geen verblijfsvergunning.

Vrouwen kunnen in de huwelijksakte vastleggen dat de man geen tweede vrouw mag nemen. Doet hij het toch dan wordt het huwelijk automatisch ontbonden door de rechter. Volgens de Moudawana is dit een geaccepteerde reden om te mogen scheiden.

De huwelijksakte en huwelijkse voorwaarden

In het Marokkaanse familierecht (2004) is wettelijk vastgelegd dat naast de huwelijksakte ook een akte met huwelijkse voorwaarden opgenomen kunnen worden.

Belangrijke onderwerpen voor deze akte kunnen zijn:

- Polygamie: De vrouw kan in de akte opnemen dat bij een tweede echtgenote de vrouw het recht behoud op echtscheiding.
- Gemeenschap van goederen: Goederen die al eigendom zijn voor het huwelijk van een van de partners blijven altijd, ook bij scheiding, eigendom van deze persoon. Deze goederen en hun eigenaar kunnen beschreven worden. Goederen die opgebouwd worden tijdens het huwelijk zijn eigendom van beide partners. Na echtscheiding worden deze gelijk verdeeld.
- Werken buitenshuis/studeren: Het opnemen van een bepaling dat de vrouw tijdens het huwelijk buitenshuis kan werken of studeren.
- Bruidsschat: Wanneer welk deel geschonken wordt.
- (financiële)zorg voor ouders: Afspraken over het dragen van de zorg voor de ouders van de beide partners
- vestigingsplaats van het gezin: Waar wil het gezin wonen (stad, land)
- Andere wensen en verwachtingen...

Marokkaans huwelijk in Nederland

Trouwen in Nederland

Marokkanen die in Nederland wonen kunnen een huwelijk volgens het Marokkaans recht ook in Nederland afsluiten. Als beide personen alleen de Marokkaanse nationaliteit hebben dan kan getrouwd worden in het consulaat. Als één van beiden de Nederlandse nationaliteit heeft wordt sinds 2004 getrouwd bij de Burgerlijke Stand in de woonplaats.

Twee belangrijke eisen hierbij zijn:

- De aanwezigheid van twee moslimgetuigen bij de huwelijksluiting in Nederland is verplicht;
- De voorwaarde dat de man een bruidsschat geeft aan de vrouw blijft gehandhaafd (In de Nederlandse huwelijksakte hoeft hiervan geen vermelding gemaakt te worden).

De huwelijksakte wordt door het Marokkaans consulaat in Nederland naar Marokko gestuurd. Het huwelijk wordt vervolgens door de familierechtbank binnen drie maanden erkend.

Erkenning van het Marokkaanse huwelijk in Nederland

Nederland erkent elk huwelijk dat aan de Nederlandse wet voldoet.

Om een Marokkaans huwelijk te laten erkennen door de Nederlandse wetgeving dient de huwelijksakte eerst gelegaliseerd te worden door een aantal officiële instanties in Marokko. Pas daarna wordt in Nederland de procedure voor erkenning gestart.

Om een Marokkaans huwelijk te laten erkennen door de Nederlandse wetgeving zijn de volgende stappen van belang:

- Eerst moet de huwelijksakte door *drie instanties gelegaliseerd worden;
- Vervolgens wordt bij de Burgerlijke Stand erkenning aangevraagd;
- De ambtenaar van de Burgerlijke Stand vraagt advies aan de politie. Hiervoor vult het echtpaar een M-46-formulier in dat wordt opgestuurd naar de politie;
- De politie moet binnen twee weken adviseren. Is dit advies negatief (bijvoorbeeld bij de verdenking van een schijnhuwelijk) dan doet de ambtenaar onderzoek;
- Bij goedkeuring wordt de huwelijksakte opgenomen in de Gemeentelijke Bevolkingsadministratie.

* De drie instanties in Marokko zijn:

1. Eerst naar het Ministerie van Justitie in Marokko;
 2. Daarna naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Marokko;
 3. En als laatste bij de Nederlandse Ambassade in Marokko (Rabat).
- Elke instantie stempelt de akte af.

Marokkaanse echtscheiding in Nederland

Echtscheiding in Nederland

Voor 2004 waren er volgens de Moudawana verschillende vormen van ontbinding van het huwelijk: verstoting, verstoting tegen compensatie en echtscheiding. Sinds 2004 is zowel voor de man als de vrouw duurzame ontwrichting (Shikak) een nieuwe reden voor echtscheiding. De in Nederland uitgesproken echtscheiding moet erkend worden door de Marokkaanse wetgeving mits deze voldoet aan de voorwaarden van het Marokkaans recht.

Erkenning van een Nederlandse scheiding door Marokko

Sinds de aanpassing van de Moudawana is het eenvoudiger geworden om een Nederlandse echtscheidingsbeschikking in Marokko erkend te krijgen. Het aldaar starten van een nieuwe echtscheidingsprocedure is niet nodig. De Nederlandse echtscheiding wordt niet automatisch erkend door de Marokkaanse wet. Een bekrachtiging van een Nederlandse echtscheiding door de Marokkaanse wetgeving kan sinds 2004 alleen in Marokko plaatsvinden en kan alleen bij de familierechtbank ingediend

worden. Betrokkenen dienen daarvoor een advocaat in te schakelen in Marokko om voor hen een verzoekschrift tot het erkennen van de Nederlandse echtscheiding in te dienen bij de rechter. Bij de procedure van erkenning vindt geen inhoudelijke beoordeling plaats van de Nederlandse beschikking. Er wordt alleen rekening gehouden met enkele belangrijke eisen zoals:

- De echtscheiding is uitgesproken door een bevoegde rechtbank in Nederland
- De echtscheiding is gebaseerd op een grond tot beëindiging van een huwelijksrelatie welke niet strijdig is met de Moudawana
- De beschikking mag niet in strijd zijn met de Marokkaanse openbare orde
- Vermelding van poging tot verzoening
- Echtscheiding is zodanig dat er geen beroep meer mogelijk is (de tegenpartij moet kansen hebben gehad om protest aan te tekenen)
- Schriftelijk bewijs dat de man op de hoogte is geweest van de echtscheiding. (vertalen + kopiëren)
- Huwelijkscontract + vertaling
- Originele echtscheidingspapieren (géén kopie!) uit Nederland + vertaling
- Juiste tekst in de Nederlandse echtscheidingspapieren.
- Vertalingen door beëdigde tolk, juridische taal
- Deze vertaalde akte moet *gelegaliseerd worden.

* legalisatie van de echtscheidingsakte

1. Legalisatie door de rechtbank waar de vertaler ingeschreven staat
 2. Akte moet daarna naar het Ministerie van Justitie in Nederland;
 3. Daarna naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Nederland;
 4. En als laatste bij de Marokkaanse consulaat
- Elke instantie stempelt de akte af.

Voor meer informatie over deze procedure van erkenning van de echtscheiding in Marokko of voor doorverwijzing naar een geschikte advocaat bel naar COS Rijnmond & Midden Holland of kijk op : **advocaten**

Vermogen/goederen

Goederen die worden ingebracht vóór de huwelijksluiting blijven eigendom van deze persoon. Ook bij echtscheiding. Goederen, grond of ander vermogen gekocht of ontstaan tijdens het huwelijk worden, mits dit in de huwelijksvoorwaarden is opgenomen, volgens de Marokkaanse wet na de scheiding verdeeld over beide partners. In de praktijk worden goederen vaak toegekend aan diegene die als eigenaar geregistreerd staat: meestal de man. Vrouwen die tijdens het huwelijk buitenshuis hebben gewerkt kunnen aanspraak maken op een deel van het opgebouwde vermogen .

Voor zowel de eigendommen, het vermogen en het buitenshuis werken moet bewijs geleverd worden. Het wetboek bevat regels betreffende de bewijslevering van eigendom van bepaalde goederen die behoren tot de huisraad van het voormalige echtpaar.

Belangrijk is dat alle grote aankopen van goederen of grond die tijdens het huwelijk zijn aangeschaft op beider naam geregistreerd worden. Als schriftelijk bewijs ontbreekt kunnen getuigen een verklaring afleggen.

Advocaten in Nederland

Avocatenkantoor Canales

Samira Bouddount

Fizeaustraat 19
1097 SC Amsterdam

Tel: 020 6 85 29 83

Fax: 020 689 06 47

www.canalesadvocaten.nl

Advocatenkantoor

Samama, Spek, Salhi

Saida Salhi

Hoefkade 430
2526 CK Den Haag

Tel: 070-389 95 10

Fax: 070- 384 11 95

Advocatenkantoor Mulder

Joek Mulder

Heemraadsingel 52

3021 DC Rotterdam

Tel: 010-4769394

Fax: 010-4767570

Advocaten in Marokko

Rabat:

Alahiane Aicha, avocate

Av. Hassan II. Lot. Reghai. Imm.1 appt.2
Temara

Tel: 00212 37 74 02 61/ gsm. 00212 61 07 81 61

Email: alahiane_advocat@hotmail.com

Nazha Alalaoui, avocate

425, Avenue Hassan II, N 13 – 4eme etalge,
Diour Jamaâ, Rabat

Tel: 00212 37 70 09 64 - gsm. 00212 61 26 35 58

Fax: 00212 37 72 72 22

Email: nouzalaoui@hotmail.com

Casablanca:

Saâdia Wadah, avocate

57, Rue AnnahasNahaoui (Ex.Pelvoux)
Maârif – 1er Etage-Apt.6 – Casablanca

Tel: 00212 22 98 35 48

Fax: 00212 22 99 13 75

Email: swadah@hotmail.com

**Centre d'Ecoute et d'Orientation juridique et de soutien psychologique pour
femmes victimes de violence**

37, Abderrahmane Sahraoui, App. 6 – 5ème étage

Casablanca, Maroc
Tel: 00212 22 26 86 66 / 67
Email: ecoute@menara.ma

Nador:

El Makrini Aicha, avocate
Rue Moulay Rachid nr. 58 Nador
Tel: 00212 36 60 45 95 – gsm: 00212 61 36 26 80
Fax: 00212 36 33 40 20
Email: aichaelmakrini@menara.ma

Centre d'écoute horizon pour les femmes victimes de violence dans la province de Nador

Rue Mohamed V nr. 01 1ère etalge
Route Zagangan – Beni Bouifrou – Jaadar, Nador
Tel/fax: 00212 36 35 08 12
Email: centre-horizon@hotmail.com